

ОГЛЯД

УДК 599.323

**ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ МИШОПОДІБНИХ ГРИЗУНІВ ГІРСЬКИХ
ЕКОСИСТЕМ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ**

Н. Стецула

*Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
вул. В. Івасюка, 11, Трускавець 82200, Україна
e-mail: Nadya739@mail.ru*

Проведено історичний аналіз теріологічних досліджень і накопичення наукових знань про мишоподібних гризунів двох родин – Muridae та Arvicolidae гірських екосистем Українських Карпат. Весь період досліджень мишоподібних гризунів було розділено на три різних за тривалістю і рівнем досліджень етапи. До першого загальнофауністичного етапу належать дослідження 1840–1940 рр., до другого популяційного – дослідження 45–80-х років ХХ ст., до третього етапу – сучасні дослідження – кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Ключові слова: мишоподібні гризуни, історія досліджень, екосистема, теріофауна, Карпати.

*Хто не знає минулого,
Той не вартий майбутнього.*

М. Рильський

Українські Карпати належать до регіону, що представлений різноманітними природними комплексами, є унікальною природною скарбницею надзвичайної краси, головним водозбором великих річок і найбільшою в Україні територією з незайманими лісами. Такі природні умови сприяли формуванню високого видового різноманіття фауністичних комплексів і наявності великої кількості раритетних видів тварин.

Невелика частина території Українських Карпат має назву Сколівські Бескиди, які є резерватом самобутньої незайманої природи. З метою збереження, відтворення та раціонального використання природних ландшафтів даного регіону, що мають важливе природоохоронне, естетичне, наукове, освітнє, рекреаційне та оздоровче значення, Указом Президента України № 157/99 від 11 лютого 1999 р. створено національний природний парк „Сколівські Бескиди” (далі – НПП), який є науково-дослідною, природоохоронною, рекреаційною, культурно-освітньою установою загальнодержавного значення і входить до складу природно-заповідного фонду України.

Згідно з фізико-географічним районуванням, територія НПП „Сколівські Бескиди” розташована в межах Передкарпатської височинної області країни Українських Карпат [1, 2, 26]. До її складу входять Сколівський, Дрогобицький і Турківський адміністративні райони, для неї характерні різні кліматичні зони, відмінності у рослинному покриві, що зумовлює формування ландшафтів з унікальною рослинністю і різноманітного видового складу тварин, зокрема, мишоподібних гризунів [3].

Спеціальних досліджень мишоподібних гризунів на території парку “Сколівські Бескиди” не проводили, оскільки теріофауну цього регіону завжди розглядали як складову частину тваринного світу західних областей України.

Історія досліджень мишоподібних гризунів Українських Карпат охоплює близько 170 років. Її початком можна вважати працю А. Zavadski „Fauna der galizisch-bukowi-

nischen Wirbelthieren”, яка є одним із перших досліджень, присвячених фауні хребетних тварин Галичини [66]. За цей час багаторазово змінювалися як напрями досліджень, так і уявлення про склад фауни регіону. Весь період досліджень мишоподібних гризунів доцільно розподілити на три умовні етапи. До першого етапу можна віднести період 1840–1940 рр., до другого популяційного – дослідження 45–80-х років XX ст., до 3 етапу – сучасні дослідження, кінця XX – початку XXI століття.

Дослідження 1840–1940 рр.

Перший етап – фрагментарний (1840–1940 рр.) – дослідження теріофауни носили описово-систематичний характер [30, 66–68]. Певні відомості про гризунів Українських Карпат знаходимо в праці А. Zavadski, у якій автор описує поширення на Буковині та в Галичині 56 видів ссавців, серед яких 15 видів – гризуни. Окрім морфологічної характеристики видів, наводяться дані з поширення, біології мишоподібних гризунів на території Галичини. У другій половині XIX ст. матеріали про ссавців опубліковано у монографії S. Pietruski „Historia naturalna zwierząt ssących dzikich Galicyj”, в якій дослідник характеризує видовий склад диких тварин, частково описує біологію різних видів гризунів і дає стислі відомості про їх поширення в Галичині [67]. У 30-ті роки XX ст. Е. Niezabitovskі у праці „Materialy do fauny kręgowców w Galicji” наводить лише видові списки ссавців [68]. І. Підоплічко у 1937 р. опублікував матеріали досліджень погадок за 1924–1935 рр. та на основі їхнього аналізу навів список мишоподібних гризунів Східних Карпат. Результати досліджень свідчать про домінуюче живлення хижих птахів мишоподібними гризунами та видове багатство мікротеріофауни [30].

Незважаючи на ряд досліджень, які провели учені-фауністи в західних районах України, в них ще недостатньо висвітлено питання поширення, чисельності, деякі особливості біології та екології видів. Роботи мали здебільшого описово-систематичний характер. Результати цих досліджень стали основою для подальшого вивчення теріофауни Українських Карпат.

Дослідження 40–80 років XX ст.

Другий етап – період систематичного та планомірного вивчення (1945–1980 рр.) характеризується переходом від загальних описів фауни до популяційного дослідження мишоподібних гризунів. Велику увагу в цей період приділяли дослідженням розміщення рослинності, а разом із тим і тваринного світу Східних Карпат; вивченню деяких особливостей місцевої фауни, зокрема, характерне коливання чисельності і зміни видового складу тварин по роках, а також особливостей вертикального поширення, живлення, активності й міграції гризунів. Опубліковано багато праць щодо фауни хребетних тварин своєрідного високогірного поясу рослинності Карпат – поясу криволісся. Вивченню екології хребетних тварин Українських Карпат присвятили свої праці І. Колішев [16–20], Б. Пилявський [28, 29], Н. Полушина [31–33], М. Рудишин [34–49], І. Сокур [50–53], Ф. Страутман, К. Татаринів [55], Ф. Страутман, Г. Бенедюк [56], К. Татаринів [57–60], І. Турянин [61, 62] та ін.

У цей період сформувалася західна школа теріологів: К. Татаринів, І. Турянин, М. Рудишин, Н. Полушина та ін. Першою публікацією, яка присвячена описові ссавців Українських Карпат, є монографія І. Сокура „Звірі Радянських Карпат і їх господарське значення” [51]. Автор серед інших звірів у систематичному огляді описує 22 види гризунів, у тому числі 15 видів мишоподібних, поширених в Українських Карпатах. Дослідження К. Татаринова, проведені в західних районах України, стосуються проблеми вертикального поширення ссавців в Українських Карпатах, біології та екології мишоподібних гризунів,

особливостей коливання їх чисельності, шкідливої діяльності та ін. Опубліковані результати досліджень у монографії „Звірі західних областей України” [58], у якій автор розглядає 15 видів мишоподібних гризунів, наводить дані про чисельність окремих видів, описує особливості їх поширення і повідомляє про їх склад у західних областях України. У працях М. Рудишина мишоподібні гризуни в західних районах України, в тому числі і в Українських Карпатах, розглядаються з точки зору особливостей їхнього поширення, розміщення і динаміки чисельності, розмноження, живлення, біології, екології популяцій.

Надалі дослідження динаміки чисельності фонових груп, поширення та біології окремих видів стали одними з найпопулярніших наукових тем. Так, Н. Полушина та В. Кушнірук у статті „До систематичного положення і екології малого водяного щура *Arvicola terrestris scherman Shaw*” [31] аналізують деякі питання систематики, морфології, поширення, місць перебування і сховищ, живлення, розмноження, господарське значення цього гризуна. Спеціальну увагу приділено вивченню живлення, активності й міграції мишоподібних гризунів. У субальпійському поясі Українських Карпат (Чорногора) Б. Пилявський описує 11 видів мишоподібних гризунів, наводить дані про добову потребу в зелених кормах полівок темної та чагарникової, її добову й сезонну позанорову активність у різні періоди року, а також описує міграції полівок темної, чагарникової, рудої та миші жовтогорлої в умовах високогір'я [28, 29].

У період 45–80-х років ХХ ст. закладено основу екологічного напрямку досліджень теріофауни регіону та встановлено найбільш повний на той час список видів дрібних ссавців західної частини України.

Сучасні дослідження (кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст.)

Третій етап – сучасні дослідження спрямовані на вивчення структури угруповань мікротеріофауни, демекологічні та синекологічні характеристики видів і є необхідним етапом для впровадження системного моніторингу за станом довкілля. За останні 20 років, коли стало більше праць щодо біології видів, розпочато дослідження структури популяцій мишоподібних гризунів та їхніх угруповань і запропоновані дистанційні методи дослідження фауни. У кінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. з'являються наукові праці, присвячені екології, діагностиці, віково-статевій структурі й аналізу угруповань загалом і окремим видам мишоподібних гризунів [4–15, 54, 64].

Великий інтерес теріологів зосереджено на питаннях таксономії окремих видів. Особливу увагу було звернено на систематичне положення деяких видів гризунів. Багато дослідників (Н. Полушина і В. Кушнірук [31], К. Татаринів [59], І. Турянин [61]) вважають, що нориця водяна є підвидом *Arvicola amphibius terrestris*. Проте у працях останнього часу ці дві форми відносять до різних видів (Загороднюк [6], Загороднюк, Песков [8]). У результаті досліджень, проведених упродовж 1989–1992 рр. І. Загороднюком у фауні Східних Карпат виявлено два види чагарникових норниць: *Terricola subterraneus* і *Terricola tatricus zukovi* (остання ендемік Карпат) [5, 8, 65].

Заслуговує на увагу питання про систематичне положення лісових мишей Українських Карпат. Це протиріччя визначається, насамперед, утрудненою діагностикою мишей роду *Sylvaemus* [7]. Гірські популяції мишака уральського з Чорногори описані О. Киселюком [13].

Загальний огляд сучасного стану гризунів Українських Карпат висвітлено у праці А. Корчинського „Грызуны Украинских Карпат (итоги исследования)” [25]. У своїх дослідженнях учений приділяє особливу увагу питанням екологічної специфіки та морфофізіологічним адаптаціям окремих видів мишоподібних гризунів [21–24]. Він

вважає, що одним із першочергових завдань є вивчення з позиції популяційної екології всіх видів гризунів, які поширені в даному регіоні.

Характеристику видового складу і стану популяції дрібних ссавців окремих частин досліджуваного регіону наводять І. Загороднюк, В. Покинньчереда, О. Киселюк, Я. Довганіч „Теріофауна карпатського біосферного заповідника” [10]; О. Киселюк „Населення дрібних ссавців заповідних екосистем Східних Карпат” [15]; Н. Стецула „Екологія мишоподібних гризунів національного природного парку „Сколівські Бескиди” [54], а також Й. В. Царик, І. П. Яворський, І. П. Шидловський та ін. у методичному посібнику для студентів природничого факультету Львівського національного університету ім. Івана Франка „Хребетні тварини західних областей України” [64]. Подібні дані для національного природного парку „Сколівські Бескиди” представлено в монографії А. Дейнека, В. Бандерича, А. Башти та ін. „Національний природний парк «Сколівські Бескиди»: Тваринний світ” [3].

Проведеними Н. Стецулою дослідженнями зібрана спеціальна детальна мікротеріологічна інформація про мишоподібних гризунів національного природного парку «Сколівські Бескиди» (10 видів з 8 родів і 2 родин). Наведено дані про біотопи, які є найважливішими щодо збереження і подальшого раціонального використання наявної біорізноманітності теріофауни вивченого об’єкта природно-заповідного фонду України.

Недостатньо дослідженими залишаються питання розповсюдження і стану популяцій рідкісних та занесених до Червоної книги України видів дрібних ссавців. Відомі лише публікації О. Киселюка [15], Ю. Зізди, І. Загороднюка [12] і П. Хоєцького та Н. Стецули [63].

Результати і їхнє обговорення

Аналізуючи вищеназване, необхідно відзначити, що в гірських екосистемах Українських Карпат видове різноманіття мишоподібних гризунів ще недостатньо вивчене, а структура їхніх угруповань не аналізувалась. Основні дослідження складу фауни проведено у перші два періоди, коли відбувалося накопичення знань про склад фауни регіону і України взагалі. У подальшому основну увагу дослідників було спрямовано на дослідження екології та господарського значення дрібних ссавців. У третій період досліджень майже відсутні праці щодо складу фауни регіону загалом та окремих природних ландшафтів зокрема. Результати проведених досліджень є зразком сучасних знань про мишоподібних гризунів національного природного парку, що послужить основою майбутнього моніторингу Сколівських Бескидів та заповідних екосистем Східних Карпат.

Окрім того, останніми роками великі зміни відбулися також із ландшафтами регіону, що викликало відповідні зміни у складі теріофауни. Одні види суттєво скоротили свої ареали, інші, навпаки, розширюють межі свого існування. Важливим є проведення досліджень для уточнення існуючих і опрацювання нових напрямів еколого-фауністичних досліджень Східних Карпат у цілому.

Виходячи з цієї проблематики і спираючись на сучасні погляди щодо таксономії дрібних ссавців, спостереження за дрібними ссавцями є необхідними для вирішення низки питань щодо шляхів формування й антропогенно обумовлених змін фауни регіону і є базовими при проведенні еколого-фауністичних досліджень, а також важливою складовою при розробці та втіленні програм моніторингу і збереження фауни карпатського регіону.

Щиро дякуємо І. Загороднюку за допомогу у зборі першоджерел та П.Б. Хоєцькому за допомогу в написанні статті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Геренчук К. І. Природа Українських Карпат. Львів: Вища школа, 1968. 266 с.
2. Геренчук К. І. Природа Львівської області. Львів: Вища школа, 1972. 150 с.
3. Дейнека А. М., Бандерич В. Я., Бахта А.-Т. В. та ін. Національний природний парк «Сколівські Бескиди». Тваринний світ. Львів: СПОЛОМ, 2008. 184 с.
4. Емельянов И. Г., Загороднюк И. В. Таксономическая структура сообществ грызунов Восточных Карпат: видовое богатство и таксономическое разнообразие // Фауна Східних Карпат: сучасний стан і охорона. Ужгород, 1993. С. 57–60.
5. Загороднюк И. В. Таксономия, распространение и морфологическая изменчивость полевков рода *Terricola* Восточной Европы // Вестн. зоологии. 1989. № 5. С. 3–14.
6. Загороднюк И. В. *Arvicola scherman* (Rodentia, Arvicolidae) в Прикарпатье // Вестн. зоологии. 1993. № 5. С. 27–35.
7. Загороднюк И. В. Идентификация восточноевропейских форм *Sylvaemus sylvaticus* (Rodentia) и их географическое распространение // Вестн. зоологии. 1993. Т. 27. № 26. С. 37–47.
8. Загороднюк И. В., Песков В. Н. Политипические группы грызунов Восточных Карпат // Фауна Східних Карпат. Ужгород, 1993. С. 63–67.
9. Загороднюк И. В., Емельянов И. Г., Хоменко В. Н. Оценка таксономического разнообразия фаунистических комплексов // Доп. НАН України. 1995. № 7. С. 145–148.
10. Загороднюк И., Покиньючерда В., Киселюк О., Довганич Я. Теріофауна Карпатського біосферного заповідника / Под ред. И. Емельянова // Вестн. зоологии. 1997. Дод. № 5. 60 с.
11. Загороднюк И. В., Емельянов И. Г. Вид в екології як популяційна система та як компонент біотичного угруповання // Вісн. Дніпропетровськ. ун-ту. Сер. біол., екол. 2003. Т. 1. Вип. 11. С. 3–13.
12. Зізда Ю. Е., Загороднюк И. В. Раритетні види як ознака унікальності регіону (на прикладі Теріофауни Карпат) // Сучасні проблеми екології: Матеріали Всеукр. конф. молодих вчених. Запоріжжя, 7–9 жовтня 2004 р. Запоріжжя, 2004. С. 159–163.
13. Киселюк А. И. *Sylvaemus uralensis* (Rodentiformes, Muridae) в Восточных Карпатах // Вестн. зоологии. 1993. № 4. С. 41–47.
14. Киселюк О. І. Еколого-морфологічні особливості двох видів нориць роду *Arvicola* (Rodentia, Arvicolidae) фауни Східних Карпат // Вестн. зоологии. 1997. Т. 31. № 5. С. 86–89.
15. Киселюк О. І. Населення дрібних ссавців заповідних екосистем Східних Карпат: Автореф. дис. ... канд. біол. наук. К., 1998. 16 с.
16. Колюшев И. И. Краткий очерк фауны грызунов Закарпатской области // Науч. записки Ужгород. ун-та. Ужгород, 1953. Т. 8. С. 143–189.
17. Колюшев И. И. Итоги изучения позвоночных животных за 10 лет (1945–1955) // Науч. записки Ужгород. ун-та. Ужгород, 1956. Т. 21. С. 31–40.
18. Колюшев И. И. О вертикальном распространении млекопитающих Закарпатья // Доклады и сообщения Ужгород. ун-та. Сер. биол. Ужгород, 1957. № 1. С. 29–30.
19. Колюшев И. И. Фауна позвоночных животных Советских Карпат // Науч. записки Ужгород. ун-та. Ужгород, 1959. Т. 40. С. 3–19.
20. Колюшев И. И. Хребетні тварини Українських Карпат та їх господарське значення // Охороняймо природу. Ужгород: Карпати, 1964. С. 176–191.
21. Корчинский А. В. Возрастная структура закарпатских популяций полевой и желтогорлой мышей // Вестн. зоологии. 1979. № 5. С. 54–59.
22. Корчинский А. В. О некоторых морфофизиологических особенностях равнинных и

- горных популяций широкораспространенных грызунов // Материалы V Всесоюз. совещания по грызунам. Москва, 18 апреля, 1980. М., 1980. С. 214–215.
23. Корчинский А. В. Структура популяций и некоторые морфофизиологические показатели у желтогорлой и полевой мышей в годы высокой численности // Материалы III съезда Всесоюз. териологич. об-ва: Тезисы докл. Москва, 7 октября, 1982. М., 1982. Т. 1. С. 224–225.
24. Корчинський А. В. Динаміка чисельності жовтогорлої миші Закарпаття // Рослинні і тваринні ресурси Карпат. Ужгород, 1984. С. 101–105.
25. Корчинский А. В. Грызуны Украинских Карпат (итоги исследования) // Вопросы охраны и рационального использования растительного и животного мира Украинских Карпат. Ужгород: МОИП, 1988. С. 156–173.
26. Мельник А. В. Українські Карпати: еколого-ландшафтознавче дослідження. Львів: Вид. центр Львів. ун-ту, 1999. 286 с.
27. Межжерин С. В., Лашкова Е. И. Диагностика, географическая изменчивость и распространение двух близких видов мышей – *Sylvaemus sylvaticus* и *S. flavicollis* (*Rodentia, Muridae*) в области их совместного обитания // Вестн. зоологии. 1992. Т. 26. № 3. С. 33–45.
28. Пилявський Б. Р. Питание, активность и миграции мышевидных грызунов в субальпийском поясе Украинских Карпат: Автореф. дис. ... канд. биол. наук. К., 1967. 25 с.
29. Пилявский Б. Р. Суточная и сезонная активность подземной полевки (*Microtus subterraneus* Selys-Long.) в высокогорье Украинских Карпат // Вестн. зоологии. 1970. № 2. С. 24–27.
30. Підоплічко І. Г. Підсумки дослідження погадок за 1924–1935 рр. // Зб. праць зоол. музею Укр. АН. К., 1937. № 19. С. 101–170.
31. Полушина Н. А., Кушнірук В. О. До систематичного положення і екології малого водяного щура *Arvicola terrestris scherman* Shaw // Вісн. Львів. ун-ту. 1962. № 1. С. 83–91.
32. Полушина Н. А. К вопросу о количественной характеристике млекопитающих Советских Карпат // Флора і фауна Українських Карпат: Тези доп. міжвуз. конф. М., 1965. Ужгород, 1965. С. 100–103.
33. Полушина Н. А. Териокомплексы высотных поясов Украинских Карпат // Экология, методы изучения и организации млекопитающих горных областей: Мат-лы Всесоюз. совещ. Свердловск, 1977. С. 48–50.
34. Рудышин М. П. Мишовидні гризуни-шкідники та заходи боротьби з ними // Бюл. с.-г. інформації. 1957-а. № 2. С. 51–53.
35. Рудышин М. П. Про залежність будови нір сірої полівки від ґрунтового-кліматичних умов // Наук. записки наук.-природнич. музею АН УРСР. 1957-б. Т. 6. С. 159–169.
36. Рудышин М. П. Количественная характеристика распространения серой полевки в зависимости от ландшафтных особенностей западных областей УССР // Материалы к совещанию по вопросам зоогеографии суши. Львов, 1957-в. С. 117–118.
37. Рудышин М. П. До питання про розмноження та плодючість сірої полівки у західних областях УРСР // Біол. зб. Львів. ун-ту. 1958. Вип. 8. С. 101–140.
38. Рудышин М. П. Мышевидные грызуны Украинских Карпат и особенности их распространения // Конф. по вивченню флори і фауни Карпат та прилеглих територій. К., 1960. С. 342–347.
39. Рудышин М. П. Розміщення мишовидних гризунів в рослинних асоціаціях Боржавських полонин і Чорногори // Наук. записки наук.-природнич. музею АН УРСР. 1961. Т. 9. С. 78–86.

40. Рудышин М. П. Матеріали до вивчення миші жовтогорлої в західних областях УРСР // Наук. записки наук.-природнич. музею АН УРСР. 1962-а. Т. 10. С. 122–127.
41. Рудышин М. П. Некоторые особенности размножения и плодовитости наиболее распространенных видов мышевидных грызунов западных областей УССР // Вопросы экологии: Материалы IV экол. конф. (Москва, 19–24 ноября, 1962-б.). К., 1962-б. Т. 6. С. 122–123.
42. Рудышин М. П. Некоторые вопросы внутривидовой изменчивости мышевидных грызунов западных областей Украинской ССР // Вопросы внутривидовой изменчивости наземных позвоночных животных и микроэволюция: Тез. докл. совещ. по внутривидовой изменчивости и микроэволюции. (Москва, 7–11 февраля 1964). Свердловск, 1964. С. 114–115.
43. Рудышин М. П. Пространственная структура и состав популяций грызунов (*Rodentia*) основных биогеоценозов Карпат // Рефераты докладов I Междунар. териологич. конгресса. (Москва, 15–19 марта 1974). М., 1974. Т. 2. С. 172–173.
44. Рудышин М. П. К экологии карпатской популяции лесной мышовки // Вестн. зоологии. 1982. № 2. С. 63–65.
45. Рудышин М. П. Экология подземной полевки в Украинских Карпатах // Хомяковые фауны Украины. К.: Ин-т зоол. АН УССР, 1987. С. 6–11. (Препринт / Ин-т зоол. АН УССР).
46. Рудышин М. П. Питання організації териологічних досліджень у заповіднику // Проблеми становлення і функціонування новостворених заповідників: Матеріали наук.-практ. конф. Гримайлів, 1995. С. 71–73.
47. Рудышин М. П. Дослідження внутрішньопопуляційної різноманітності деяких видів ссавців Українських Карпат: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присв. 550-річчю м. Рахова. Рахів, 25–28 березня, 1997. Рахів, 1997. С. 106–115.
48. Рудышин М. П. Особливості вікової структури популяцій гризунів західного регіону України: Матеріали наук. конф., присв. 40-річчю функціонування високогірного біостаніонару на г. Пожижевська. (Львів, 23–27 грудня 1997). Львів, 1998-а. С. 127–131.
49. Рудышин М. П. Екологія популяцій гризунів західного регіону України: Автореф. дис. ... д-ра біол. наук. АН УССР. Дніпропетровськ, 1998-б. 17 с.
50. Сокур І. Т. Нові питання до фауни ссавців Закарпатської області // Доп. АН УРСР. 1949. № 5. С. 83–91.
51. Сокур І. Т. Звірі Радянських Карпат і їх господарське значення. К: Вид-во АН УРСР, 1952. 68 с.
52. Сокур І. Т. Ссавці фауни України та їх господарське значення / Ін-т зоології АН України. К.: Держучпедвидав, 1960. 211 с.
53. Сокур І. Т. Нові матеріали до пізнання фауни дрібних ссавців України // Зб. праць зоологічного музею АН України. К., 1963. № 32. С. 29–42.
54. Стецула Н. О. Екологія мишоподібних гризунів національного природного парку «Сколівські Бескиди»: Автореф. дис. ... канд. біол. наук. К., 2010. 20 с.
55. Страутман Ф. І., Татарінов К. А. Матеріали до фауни хребетних тварин Криволісся Східних Карпат // Наук. записки Львів. ун-ту. Сер. біол. 1949. Т. 16. Вип. 5. С. 121–152.
56. Страутман Ф. І., Бенедюк Г. О. Про поширеність мишовидних гризунів в рослинних асоціаціях Боржавських полонин // Праці Ін-ту агробіології АН УРСР. 1954. Т. 5. С. 91–112.
57. Татарінов К. А. Про нові місця знаходження темної полівки і полівки-економки на Україні // Наук. записки Львів. наук.-природозн. музею АН УРСР. 1951. Т. 1. С. 190–197.

58. Татаринов К. А. Звірі західних областей України: Матеріали до вивчення фауни / Ін-т зоології АН України: К., 1956. 187 с.
59. Татаринов К. А. О роюшей деятельности малой водяной полевки на субальпийских лугах Карпат // Зоологич. журн. 1961. Т. 40. Вып. 5. С. 786–788.
60. Татаринов К. А. Фауна хребетних заходу України. Львів: Вища школа, 1973. 254 с.
61. Турянин И. И. Эколого-систематический обзор семейства полевок (*Mammalia, Microtinae*) Закарпатской области // Науч. записки Ужгород. ун-та. 1956. Т. 21. С. 81–91.
62. Турянин И. И. Об экологии подземной полевки *Microtus (Pitymys) subterraneus* de Selys-Longch в Украинских Карпатах // Вопросы охраны природы Карпат. Ужгород: Карпаты, 1969. С. 222–237.
63. Хоєцький П. Б., Стецула Н. О. Рідкісні види дрібних ссавців території НПП „Сколівські Бескиди” // Наук. вісн. НЛТУ України: Зб. наук.-тех. праць. Львів: НЛТУУ. 2008. Вип. 18(3). С. 37–41.
64. Царик Й. В., Яворський І. П., Шидловський І. В. та ін. Хребетні тварини західних областей України. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 52 с.
65. Martinkova N., Dudich A. The fragmented distribution range of *Microtus tatricus* and its evolutionary implications // Folia Zool. 2003. Vol. 52. N 1. P. 11–22.
66. Zawadski A. Fauna der galizisch-bukowinischen Wierbelthieren. Stuttgart, 1840. 195 S.
67. Pietruski S. Historia naturalna zwierząt ssących dzikich Galicyj. Lwów, 1853. 58 S.
68. Niezabitovski E. Materialy do fauny kręgowców Galicji // Zwierzęta kręgowe okolic Rytra. Kraków, 1933. 99 s.

Стаття: надійшла до редакції 01.04.11

прийнята до друку 27.05.11

THE HISTORY OF INVESTIGATION OF THE MOUSE-LIKE RODENTS OF THE MOUNTAINOUS ECOSYSTEM OF THE CARPATHIANS

N. Stetsula

*Ivan Franko State Pedagogical University of Drohobych
11, Iwasuk St., Truskavets 82200, Ukraine
e-mail: Nadya 739@mail.ru*

The historical analysis of theriological researches end consistent accumulation of scientific knowledge about mouse-like rodents belonging to the family Muroidae and Arvicolidae of the mountainous ecosystem of the Carpathians. The whole period of the investigations of mouse-like rodents of the region can be conditionally divided into three different in the duration and the level of the investigation stage. The first (faunistic) stage concern the researches of 1840 s XIX – 1940 s XX century, to the second stage (population) concern the researches of 45 – 80 ages of 20 century, for the third stage – the modern researches, from the end of XX and the beginning of the XXI century.

Key words: mouse-liked rodents, history of investigations, ecosystem, theriofauna, Carpathians.

**ИСТОРИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ МЫШЕОБРАЗНЫХ ГРЫЗУНОВ
ГОРНЫХ ЭКОСИСТЕМ КАРПАТ**

Н. Стецула

*Дрогобычский педагогический университет имени Ивана Франко
ул. Ивасюка, 11, Трускавец 82200, Украина
e-mail: Nadya 739@ mail. ru*

Проведен исторический анализ териологических исследований и постепенного накопления научных знаний о мышеобразных грызунах двух семейств – Murgoidea и Arvicolidae горных экосистем Карпат. Весь период исследований мышеобразных грызунов можно разделить на три разных по продолжительности и уровню исследования этапа. К первому общефаунистическому этапу можно отнести исследования 1840 г. XIX в. – 1940 г. XX в., ко второму популяционному – исследования 45–80 гг. XX в., к третьему – современные исследования, конца XX – начала XXI в.

Ключевые слова: мышеобразные грызуны, история исследования, экосистема, териофауна, Карпаты.